

autism&uni

Hyvien käytäntöjen opas autismin kirjoon kuuluvien
opiskelijoiden tukemiseksi korkeakouluopinnoissa

OPAS 2

Hyviä käytäntöjä korkeakoulujen opettajille ja tuutoreille

**Joka sadas
ihminen on
autismin
kirjolla**

Johdanto

Autismista

Autismi on yhdistelmä synnynnäisiä ominaisuuksia, joka vaikuttaa siihen, miten ihminen kommunikoi ja on vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin ja ympäristöönsä. Autismin yhteydessä puhutaan yleensä autismin kirjosta, koska se vaikuttaa eri ihmisiin eri tavoin. Huomattava osa autismin kirjoon kuuluvista ihmisistä on älykkyydeltään normaalilla tai tavallista korkeammalla tasolla ja siten akateemisesti pystyviä, joskin joillakin on autististen piirteiden lisäksi oppimisvaikeuksia.

Autismiin voi liittyä ajattelua tai käytöstä, joka vaikuttaa tarpeettoman jäykältä tai toistavalta, vaikeuksia ymmärtää sosiaalista vuorovaikutusta, keskittymisvaikeuksia sekä epätavallista tiedon käsittelyä.

Toisaalta monilla autismin kirjon henkilöillä on erityisiä vahvuuksia, kuten kykyä keskittää huomiota intensiivisesti, keinoja epätavalliseen ongelmanratkaisuun tai taitoa huomata virheitä, jotka voivat jäädä muilta huomaamatta. Autismin kirjon ihmisten ammatillisia vahvuuksia on alettu tunnistaa ja hyödyntää kansainvälisessä liike-elämässä yhä paremmin.

Terminologiaa koskeva huomautus

Tässä oppaassa käytetään ilmaisuja "autismin kirjon henkilö" ja "autismin kirjoon kuuluva henkilö". Englanninkielisissä maissa ilmaiset "autistic" tai "person with autism" ovat vakiintuneet koko autismin kirjon kattavaksi ilmaisuksi, kun taas Suomessa ja joissakin muissa Euroopan maissa käytetään laajalti Aspergerin oireyhtymään (AS) viittaavia termejä - esim. "AS-henkilö" - kun puhutaan itsenäiseen elämään ja opiskeluun kykenevistä henkilöistä, joilla ei ole huomattavia laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Koska AS on todennäköisesti poistumassa käytöstä virallisena diagnoosikategoriana, samalla kun "autistinen" voi aiheuttaa virheellisiä miellejhtymiä ja väärinkäsityksiä, puhumme autismin kirjosta.

Autism&Uni – projektista

Autism&Uni on EU-rahoitteinen viidessä maassa toiminut yhteisprojekti. Projektin tavoittena oli tukea yhä useampia autismin kirjon nuoria pääsemään osallisiksi korkeakoulutuksesta ja suoriutumaan opinnoistaan menestyksekkäästi.

Koska halusimme ottaa selvää autismin kirjoon kuuluvien opiskelijoiden tarpeista ja tavoitteista sekä nykyisistä hyvistä käytännöistä, järjestimme kyselyn, keskustelimme opiskelijoiden kanssa heidän kokemuksistaan, teimme kartoituksen tutkimuksista ja ammatillisesta kirjallisuudesta, sekä selvitimme autististen lasten ja nuorten opintoihin liittyviä säännöksiä ja lainsäädäntöä Euroopassa. Selvityksemme mukaan autismin kirjoon kuuluvat opiskelijat kohtaavat useita haasteita liittyen korkeakouluopintojen aloittamiseen ja niissä menestymiseen.

Autismin kirjoon kuuluvien opiskelijoiden kohtaamia haasteita

Asianmukaisen tuen puute

- Asianmukainen tuki puuttuu opintojen alusta lähtien
- Huomiota kiinnitetään autismiin liittyviin toimintarajoitteisiin, eikä niinkään vahvuuksiin
- Kohtuullisia mukautuksia, autismin kirjoon kohdistuvia erityispalveluja ja henkilökohtaisia tukitoimia ei saa johdonmukaisesti

Sosiaalinen ja fyysinen ympäristö

- Vaikeus ymmärtää kirjoittamattomia sosiaalisia sääntöjä vuorovaikutuksessa opetushenkilökunnan ja muiden opiskelijoiden kanssa
- Vaikeus sietää taustamelua, valaistusta, väkijoukkoja tai muuta opiskeluympäristöön liittyvää aistikuormitusta
- Vaikeus käsitellä uuteen asuinpaikkaan usein liittyvää sosiaalista eristyneisyyttä.

Epärealistiset odotukset

- Ei selkeää käsitystä siitä, millaista korkeakoulussa opiskelu todellisuudessa on
- Ei selkeää käsitystä opiskeltavien aiheiden ja kurssien sisällöistä
- Odotukset omaa suoriutumista kohtaan ovat yhtä korkealla kuin toisen asteen opinnoissa
- Liian optimistiset käsitykset opiskelutoverien kiinnostuksen kohteista ja omistautumisesta opinnoille

Tehtävänantoihin liittyvät haasteet (vaikka itse asiassäilytö olisi hyvin hallussa)

- Vaikeus ymmärtää monitulkintaisia ja avoimeksi jääviä tehtävänantoja
- Puutteellinen kyky hahmottaa, minkä takia jokin asia on tehtävä
- Vaikeudet oman työn suunnittelussa ja tarkistamisessa
- Epävarmuus siitä, kuinka paljon aikaa annetun tehtävän suorittaminen vaatii

Siirtymävaihe aikuisuuteen on haastavampi kuin keskiver-to-opiskelijalla

- Muuttaminen lapsuuden kodista omilleen tuottaa vaikeuksia
- Ajanhallinta ja uusien rutiinien luominen on tavallista vaikeampaa
- Omien etujen ajaminen on vierasta

"Mikä olisi estänyt
opintojeni keskeytymisen?
Diagnoosi. Itsetuntemus.
Asianmukainen riittävä
tuki."
(entinen opiskelija, Alankomaat)

Autismin kirjoon kuuluvien opiskelijoiden kohtaamia haasteita

Luonnollisesti monet näistä haasteista ovat tuttuja kenelle tahansa uudelle opiskelijalle. Useimmat heistä voivat kuitenkin sopeutua varsin nopeasti ja saada tukea ystäviltään, kun taas autismin kirjoon kuuluvalle opiskelijalle samat haasteet voivat johtaa ahdistukseen, eristäytymiseen ja masennukseen, ja lopulta he voivat joutua keskeyttämään opintonsa kokonaan.

Tämä on selkeästi valtava menetys eurooppalaiselle yhteiskunnalle ja taloudelle, sillä monilla autismin kirjon nuorilla olisi tarjota erityisiä vahvuuksia, kuten vahvaa omistautumista ja keskittymistä valitsemaansa oppiaiheeseen, yksityiskohtien tajua, sitoutumista sääntöihin, korkeaa työmoraalia ja taipumusta loogiseen ja rationaaliseen ajatteluun.

Ota käyttöön ilmaiset verkkomateriaalimme

04

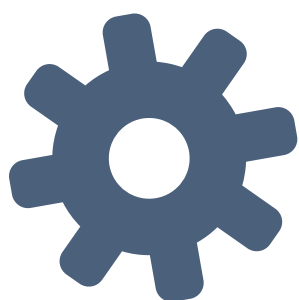
Oppaan lisäksi Autism&Uni -projekti kehitti verkossa toimivan työkalupakin, jota on mahdollista käyttää opiskelijoiden tukemiseksi tärkeän siirtymävaiheen aikana. Työkalupakki on saatavilla useilla kielillä ja se on mukautettavissa kunkin oppilaitoksen tarpeisiin, ympäristöön ja tukijärjestelmiin.

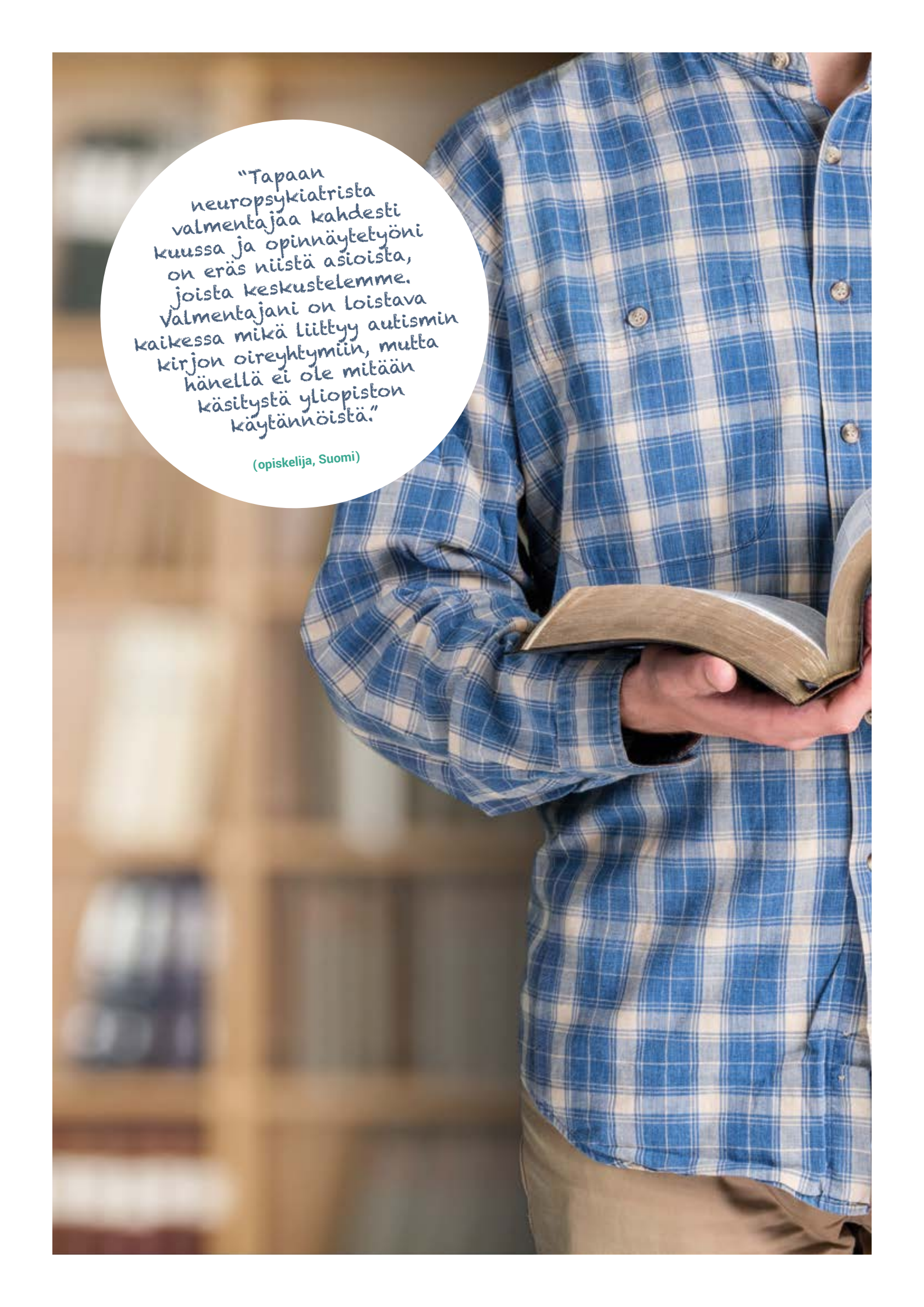
Lisätietoa saat sivustolta www.autism-uni.org/toolkits.

Sisällysluettelo

Johdanto.....	01
- Autismista	01
- Autism&Uni –projekti	02
- Autismin kirjoon kuuluvien opiskelijoiden kohtaamia haasteita.....	03
Tästä oppaasta.....	07
Hyviä käytäntöjä korkeakoulujen opettajille ja tuutoreille	11
- Taustaa	11
- Miksi tämä on ongelma?.....	12
- Mitä asialle voidaan tehdä?	13
- Pohdittavaa	14
- Välitön vaikuttaminen.....	16
Tapauskuvauksia ja hyödyllisiä linkkejä	23
Kiitokset	26
Lähdekirjallisuus.....	28

"Tapaan
neuropsykiatrista
valmentajaa kahdesti
kuussa ja opinnäytetyöni
on eräs niistä asioista,
joista keskustelemme.
Valmentajani on loistava
kaikessa mikä liittyy autismiin
kirjon oireyhtymiin, mutta
hänellä ei ole mitään
käsitystä yliopiston
käytännöistä."

(opiskelija, Suomi)

Tästä oppaasta

Tämä opaskirjanen on toteutettu autististen opiskelijoiden, heidän vanhempiansa, korkeakoulujen tuutorien, opettajien ja autismin kirjon nuorten tukihenkilöiden avulla. Se kokoaa yhteen löydökset keskeisimmistä hyvistä käytännöistä erityisesti projektiin osallistuneista maista, eli Iso-Britanniasta, Suomesta, Alankomaista, Puolasta ja Espanjasta. Kaikki sitaattit ovat peräisin kyselyistä ja haastatteluista, jotka toteutettiin edellä mainituissa maissa vuoden 2014 aikana.

Eurooppalaisissa korkeakouluissa on käytössä muun muassa seuraavanlaisia palveluja ja mukautuksia autismin kirjioon kuuluville opiskelijoille (nämä ovat vain esimerkkejä):

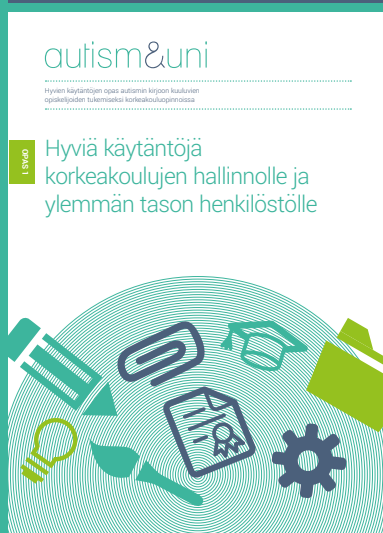
- Tarvearviointi- ja tukisuunnitelmia, joita korkeakoulujen vammaispalvelutiimit kokoavat
- Henkilökohtaista mentorointia tai valmennusta
- Erityistä tukea opinto-ohjaajilta ja opiskelijapalveluilta, mukaan lukien ylimääräistä aikaa opintojen suunnitteluun ja opiskelijan tarpeita koskevan tiedon välittämistä opetushenkilökunnalle
- Henkilökohtaisia tai ryhmätapaamisia autismin kirjon opiskelijoiden tarpeisiin erikoistuneiden opinto-ohjaajien tai opintopsykologien kanssa
- Vaihtoehtoisia tapoja suorittaa kursseja, jotka sisältävät ryhmätöitä tai suullisia näyttöjä
- Ylimääräistä aikaa ja erillisiä huoneita tenttejä varten
- Mahdollisuus käyttää tietokonetta tenttivastauksen kirjoittamiseen
- Mahdollisuus käyttää tukihenkilön apua monitulkintaisten tenttikysymysten tai tehtävänantojen selventämiseksi
- Kaikkien luentomateriaalien pitäminen opiskelijoiden saataville etukäteen
- Mahdollisuus äänittää luentoja
- Nimettyjä istumapaikkoja ja tietokoneita luentosaleissa ja luokkahuoneissa
- Apuohjelmistoja asennettuna oppilaitoksen tietokoneille
- Karttoja, kirjallisia ohjeita tai muuta apua suunnittamiseen korkeakoulun alueella ja rakennuksissa
- Alennusta lukukausimaksuista
- Erityisjärjestelyjä asumispalveluissa

Tieto siitä, kuinka autismin kirjioon kuuluvia opiskelijoita voi parhaiten, ei kuitenkaan ole yhtenäistä Euroopan maissa, ja vaihtelua on myös maiden sisällä eri oppilaitosten välillä. Paikka paikoin on onnistuttu luomaan hyviä käytäntöjä, ja tämän oppaan tarkoituksena on edistää niitä ja samalla parantaa autismin kirjioon kuuluvien opiskelijoiden asemaa.

Kuinka opasta käytetään

Mikään yksittäinen toimintatapa ei sovi kaikille. Siksi olemme kehittäneet kolme erillistä opasta erilaisille ammattilaisille, joiden tehtävänä on tukea autismin kirjoon kuuluvia opiskelijoita korkeakouluissa.

Opas 1: Korkeakoulujen hallinnolle ja ylemmän tason akateemiselle henkilöstölle

Tämä osuus on suunnattu korkeakoulujen päättäjille ja ylemmän tason akateemiselle henkilöstölle. Sen tarkoituksena on antaa näyttöön perustuvaa tietoa siitä, kuinka korkeakoulun linjauksia ja käytäntöjä voisi kehittää niin, että ne tukisivat autististen kirjoon kuuluvien opiskelijoiden osallisuutta ja suoriutumista.

Opas 2: Korkeakoulujen opettajille ja tuutoreille

Tämä osuus oppasta on tarkoitettu korkeakoulujen opetushenkilökunnalle. Olemme koonneet yhteen selvityksiimme perustuvia käytännöllisiä vinkkejä, joiden avulla opetuksen käytäntöjä voi kehittää niin, että ne edistävät autismin kirjoon kuuluvien opiskelijoiden osallisuutta. Oppaan neuvot voivat tarjota tukea myös parempaan vuorovaikutukseen autismin kirjoon kuuluvien opiskelijoiden kanssa.

Opas 3: Opiskelijoita tukeville ammattilaisille korkeakouluissa ja niiden ulkopuolisissa organisaatioissa

Tämä osuus on tarkoitettu ammattilaisille, jotka toteuttavat tukipalveluja autismin kirjoon kuuluville opiskelijoille. He voivat olla osa korkeakoulun vammais- tiimiä tai työskennellä jonkin ulkopuolisen palveluntuottajan palveluksessa. Tarjoamme selvityksiimme perustuvia oivalluksia sekä tietoa hyvistä käytännöistä Euroopan maissa. Näiden avulla teidän on helpompi tarjota tietoa ja tukea opiskelijoille, sekä kehittää ammatillista osaamistanne.

Kuinka opasta käytetään

Jokaisen oppaan anti on tiivistetty **“pohdittavaa”**- osioon, eli oivalluksiin ja ideoihin, joiden avulla voitte saada aikaan positiivisia muutoksia ja jakaa hyviä käytäntöjä kollegoiden kanssa, sekä **“välitön vaikuttaminen”**-osioon, eli ehdotuksiin siitä, kuinka yksittäinen ammattilainen voi ryhtyä toimeen välittömästi, ilman muiden apua.

Jotkut esimerkit hyvistä käytännöistä eivät ehkä ole suoraan käytettävissä maassanne tai organisaatiossanne. Mikäli näin on, voi käytännöistä ehkä kuitenkin löytää jonkin kantavan periaatteen, joka on sovellettavissa toimintaanne.

Autismin kirjoon kuuluvat opiskelijat, jotka saavat asianmukaista tukea riittävän nopeasti, usein menestyvät ja viihtyvät opinnoissaan. Heidän taitojaan ja kokemuksiaan arvostetaan ja heillä on pääsy luennoille ja kirjastopalveluihin, jotka tukevat heidän erityisiä kiinnostuksen kohteitaan, joten heille tarjoutuu mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä. Seuraamalla tämän oppaan neuvoja voitte auttaa opiskelijoita suoriutumaan mahdollisimman hyvin korkeakouluopinnoissaan.

Jos olet kiinnostunut jostain muusta tämän sarjan oppaasta, vieraile sivustolla www.autism-uni.org/bestpractice

“Lukiossa
muut oppilaat
pilkkasivat minua.
Tätä ei tapahdu
yliopistossa, jossa
opiskelutoverini
kohtelevat minua
arvostaen.”

(opiskelija, Espanja)

“Opintojeni keskeytymisen olisi voinut estää ryhmätöiden vähentäminen tai opiskelutovereihin paremmin tutustuminen, jolloin ryhmätyöt olisivat ahdistaneet vähemmän.”

(entinen opiskelija, Suomi)

“Korkeakouluissa oletetaan liian helposti, että kykenen lukemaan rivien välistä, mikä hankaloittaa suuresti työtäni. Jos sanon “puhu täsmällisesti”, minulle vastataan että “asiahan on ihan selvä”, ja se aiheuttaa ahdistusta.”

(opiskelija, Espanja)

Hyviä käytäntöjä korkeakoulujen opettajille ja tuutoreille

Taustaa

Kaikki autismin kirjoon kuuluvat opiskelijat ovat erilaisia, mutta Autism&Uni -projektin selvitysten mukaan useimmilla on samankaltaisia huolia:

Kommunikointi ja ryhmätyöt

Monitulkintaiset kysymykset haastatteluissa, tehtävänannoissa ja tenteissä

Epäselvyys siitä, kenen puoleen voi tuen tarpeessa kääntyä

Taipumus eksyä

Aistiympäristön stressaavuus ja häiritsevyys

Huoli siitä, että toimintarajoitteiden taso ymmärretään väärin tai niitä vähätellään

Julkiseen puhumiseen liittyvät pelot

Taipumus eksyä aiheesta tai puhua liian pitkään omista mielenkiinnon kohteista

"Pojalleni vaikeinta on opintojen suunnittelu ja organisointi, suhteet muihin opiskelijoihin ja avun pyytäminen jopa silloin, kun hän kipeästi tarvitsisi sitä."

(vanhempi, Espanja)

Miksi tämä on ongelma?

Autismin kirjoon kuuluvat opiskelijat ja heitä tukevat henkilöt ja organisaatiot ovat kertooneet, että on ollut haastavaa saada korkeakoulujen henkilökuntaa tekemään kohtuullisia mukautuksia kurssien sisältöön, aikarajoihin ja opetuskäytäntöihin.

On selvää, että useat opiskelijat kokevat ryhmätyöt haastaviksi, haluaisivat pidempiä määräaikoja tehtäville ja toivoisivat, että tehtävänannot eivät olisi tulkinnanvaraisia. Autismin kirjoon kuuluvilla opiskelijoilla on kuitenkin rajallisempi kapasiteetti sietää näitä haasteita ja he ahdistuvat paljon helpommin.

Ei auta, jos sanoo yksinkertaisesti vain, että kaikki menee ihan hyvin. Odotukset pitää ilmaista selkeästi ja yksiselitteisesti, mukaan lukien perustelut opintojen loppuarviontiin, tehtävänantoihin perehdyttämisiin ja tehtävien pisteytyksiin

“Olen huomannut, että pärjään paremmin tehtävissä, joissa minulle annetaan joko täysi vapaus (esim. annetaan keksiä omia kysymyksiä ja vastata niihin kursseilla, joiden opettajat suosivat omaperäisyyttä) tai silloin kun tehtävänannot ovat hyvin tiukkarajaisia. Pärjään huonommin silloin kun tehtävänannot ovat epäsuoria ja niihin liittyy kirjoittamattomia sääntöjä.”

(opiskelija, Iso-Britannia)

12

“Opettajatuutorit ovat stressaantuneita ja ylityöllistettyjä. Kun tähän lisää sen tosiasian, että heillä ei ole erityistä osaamista ongelmieni ymmärtämiseen, minusta tuntuu hankalalta kertoa tarpeistani ja vielä hankalammalta suostutella heitä auttamaan minua.”

(opiskelija, Iso-Britannia)

Mitä asialle voidaan tehdä?

Autism&Uni –projektin kysely ja palvelukartoit-
tus projektiin osallistuneissa maissa toi esiin
useita myönteisiä esimerkkejä paikallisista ja
kansainvälisistä autismin kirjoon erikoistuneis-
ta organisaatioista, jotka tarjoavat opastusta
ja koulutusta korkeakoulujen henkilökunnalle.

Näihin kuuluvat esimerkiksi Handikap&Studie
Alankomaissa, Autismisäätiön ja Omavoiman
palvelut Suomessa, JIM Puolassa, Autismo
Burgos Espanjassa ja National Autistic Society
Iso-Britanniassa (katso myös lista tapaustutki-
muksista tämän oppaan lopussa).

Henkilökohtaiset opettajatuutorit voivat olla
avainasemassa autismin kirjoon kuuluvien
opiskelijoiden auttamisessa, sillä monilla opis-
kelijoilla on vaikeuksia aloittaa keskusteluja
tai löytää sopivia palveluita ilman apua jos he
ovat hädässä. Erityisesti silloin kun korkea-
koulun sisällä ei ole tarjolla johdonmukaista
vammaistukea, henkilökohtainen tuutori voi
olla ensimmäinen ja ainoa henkilö, joka on
perillä opiskelijan suoriutumista uhkaavista
haasteista. Hän olisi tällöin myös sopiva kon-
taktihenkilö korkeakoulun ja sen ulkopuolisten
autismin kirjon palveluita ja tukea tarjoavien
organisaatioiden välillä.

Myös opettajat ovat tärkeässä asemassa
päättäessään kohtuullisista mukautuksista, ja
heillä pitäisi olla pohjatietoa autismin kirjosta,
jotta he voisivat tehdä perusteltujapäätöksiä.

Brightonin yliopistossa Iso-Britanniassa
kehitettiin projekti, joka toi yhteen vammais-
palvelutiimin ja oppimisen ja opettamisen
keskuksen (Morris, 2011). Tämän tutkimuksen
perusteella on selvää, että esteetön oppimis-
ympäristö, jossa otetaan huomioon aistiär-
sykkeet ja inklusiiviset oppimiskäytännöt,
tukee autismin kirjoon kuuluvien oppilaiden
menestystä yhtä paljon kuin henkilökohtainen
tuki. On suositeltavaa, että opettajat lukisivat
tutkimusartikkelin ja sen suositukset kokonai-
suudessaan.

**Ks. myös universaalia suunnittelua (UDL: Uni-
versal Design for Learning) koskeva informaa-
tio sivulla 21.**

Meille kaikille
osoitettiin
henkilökohtainen
opettajatuutori. Tuutorini
oli hyvin aktiivinen
tutustumaan minuun
henkilökohtaisesti ja
järjesti säännöllisiä
tapaamisia, oli minulla
vaikeuksia tai ei.”
(entinen opiskelija, Iso-Britannia)

Pohdittavaa

(Hyviä käytäntöjä omaksuttaviksi ja jaettaviksi)

Nämä ehdotukset keskittyvät koko korkeakoulua koskeviin strategisiin muutoksiin, jotka edellyttävät tukea hallinnon tasolta.

14

- ▶ Kun keskustelet opiskelijan kanssa, älä keskity vain vaikeuksiin, vaan yritä tunnistaa myös opiskelijan vahvuudet ja se, kuinka he voivat antaa panoksensa oppimistilanteisiin. Monet autismin kirjoon kuuluvat opiskelijat ovat hyvin omistautuneita ja keskittyneitä valitsemaansa oppiaineeseen, ja heillä voi olla silmää yksityiskohdille ja korkea työmoraali
- ▶ Kannusta opiskelijoiden ja opettaja-tuoreiden välistä tiivistä yhteistyötä. Autismi-kirjon opiskelijat hyötyvät erityisesti koko opiskeluajan jatkuvista johdonmukaisista ja kiinteistä suhteista samaan kontaktihenkilöön
- ▶ Jos sinua pyydetään tekemään päätöksiä kohtullisista mukautuksista tai erityisjärjestelyistä, selvitä onko oppilaitoksella yleisiä autismi-kirjoon kuuluvia opiskelijoita koskevia suosituksia
- ▶ Jos sinulle on epäselvää, kuinka voit tarjota tukea tai tehdä mukautuksia, järjestä tapaaminen opiskelijan ja hänen avustajansa, opinto-ohjaajan, vammaisneuvojan tai muun sellaisen ammattilaisen kanssa, joka voi opastaa sinua
- ▶ Keskustele opiskelijapalveluiden, vammaistyöntekijöiden tai muiden asianomaisten ammattilaisten kanssa, jos sinulle herää huoli opiskelijan masennuksesta, ahdistuksesta tai heikentyvistä oppimissuorituksista
- ▶ Kun järjestät tapaamisia, yritä varmistua siitä, ettei huoneessa ole aistiärsykeitä, jotka estävät opiskelijaa keskittymästä. Älä epäröi kysyä opiskelijalta, mitkä hänen erityistarpeensa tämän asian suhteen ovat
- ▶ Keskustele autismi-kirjoon kuuluvan opiskelijan kanssa siitä, haluaako hän kertoa muille opiskelijoille oireyhtymästään. Yleisesti ottaen se on hyvä idea, mutta opintotovereiden on samalla syytä saada riittävästi tietoa autismista

- ▶ **Selvitä, millä keinoin voit edistää esteettömän opiskeluympäristön kehittämistä. Se on tärkeää autismin kirjoon kuuluville oppilaille, mutta hyödyttää muitakin**
- ▶ Tee säännöistä, odotuksista ja tavoitteista selkeitä ja yksiselitteisiä, joko antamalla tietoa tapaamisissa tai varmistumalla siitä, että tieto on saatavilla verkossa
- ▶ Varmista, että tieto jota annat opiskelijoille on selkeää, tiivistä ja yksiselitteistä. Selitä aina, miksi pyydät opiskelijaa tekemään jotakin
- ▶ Muista, että kun arvostelet suorituksia, tulkinnanvaraiset ilmaisuvoivat johtaa väärinkäsityksiin
- ▶ Jos mahdollista, tarjoa luentomateriaalit ja muistiinpanot saataville etukäteen ja harkitse mahdollisuutta luentojen äänittämiseen tai videointiin. Näistä käytännöistä on suurta hyötyä autismin kirjoon kuuluville opiskelijoille, sillä ne vähentävät ahdistusta ja auttavat järjestämään opintoja
- ▶ Jos sinun täytyy muuttaa luentosalia, tenttitilanteen olosuhteita tai

muuta suunnitelmia, anna asiasta ennakkotietoa niin paljon kuin mahdollista

- ▶ Tarjoa tukea ryhmätöihin. Puutu asiaan, jos kommunikaatio ei toimi, työmäärä jakautuu epätasaisesti tai joku ryhmän jäsen jätetään ulkopuoliseksi. Kannusta ryhmää laatimaan yhteiset pelisäännöt ennen kuin työ alkaa
- ▶ Tarjoa tukea tehtäviin, jotka vaativat suullista ulosantia. Valmistaudu jättämään huomiotta sellaiset autismin kirjoon joskus liittyvät erityispiirteet kuin niukka kehonkieli, epätavallinen katsekontakti tai tapa puhua tavallista nopeammin tai hitaammin
- ▶ Ole avoin etsimään uusia ja kenties epätavanomaisia tapoja työskennellä. Kannusta oppilaita opiskelemaan omalla tavallaan ja joustaa aikarajojen, kurssien suoritustapojen ja opiskelutyylin suhteen, jos se auttaa opiskelijaa keskittymään opittaviin aiheisiin paremmin

Välitön vaikuttaminen

Mitä voit tehdä tässä ja nyt

Hanki pohjatietoa
autismin kirjosta ja
opiskelijasi yksilöllisistä
haasteista ja tarpeista

Vaadi koulutusta autismin
kirjon opiskelijoiden
tukemisesta ja osallistu
siihen. Keskustele
koulutustarpeesta
myös muiden sellaisten
työntekijöiden kanssa,
jotka kohtaavat autismin
kirjoon kuuluvia
opiskelijoita. Jos olet jo
käynyt koulutuksen, jaa
tietoa kollegoillesi.

16

Jos olet jo saanut
koulutusta, levitä tietoa
työtovereillesi

Jos mahdollista, keskustele opintojensa loppusuoralla olevan autismin kirjoon kuuluvan opiskelijan kanssa siitä, millainen tuki häntä on auttanut ja mitä muita tukimuotoja hän olisi kaivannut

Ole yhteydessä oppilaitoksesi opiskelijapalveluissa työskenteleviin tukihenkilöihin ja keskustele siitä, millaisia muutoksia voisit tehdä opetusjärjestelyihin. Joskus järjestelyt eivät ole helposti siirrettävissä tilanteesta tai ympäristöstä toiseen, joten niihin kannattaa tutustua tarkoin

Jos sopivaa koulutusta ei ole saatavilla, ehdota jollekin sopivalle yksikölle oppilaitoksessasi tai ulkopuoliselle autismialan organisaatiolle, että nämä alkaisivat kehittää soveltuvaa koulutusta

Välitön vaikuttaminen

Mitä voit tehdä tässä ja nyt

Suhtaudu myönteisesti järjestelyihin tai apuvälineisiin, jotka voivat auttaa hallitsemaan aistikuormitusta. Näitä voivat olla esimerkiksi vakituiset istuinpaikat luokissa, lakit, huput, aurinkolasit, kuulosuojaimet tai stressilelut, joita voi käsitellä opetusta kuunnellessa

Tee selväksi, että opetustilanteissa kuka tahansa opiskelija, joka tuntee itsensä ahdistuneeksi tai ylikuormittuneeksi, voi poistua luokasta ilman pelkoa kritiikistä tai rangaistuksesta

18

Varmista, ettei tehtävänannoissa tai tenttikysymyksissä ole epäselvyyksiä tai montitulkintaisia ilmauksia. Sinun ei välttämättä tarvitse poistaa niitä kaikkia, mutta on hyvä tietoisesti pohtia, milloin montitulkintaisuudella on pedagoginen tarkoitus ja milloin se on vain vahinko

Oikea-aikaisen tuen merkitys

Autism&Uni -projektin kyselyissä oli mukana sekä opiskelijoita, jotka olivat keskeyttäneet opintonsa että niitä, jotka olivat suoriutuneet menestyksellä loppuun asti opinnoistaan. Oikea-aikainen tuki tai sen puute oli yksi avaintekijä, joka selitti opinnoissa pärjäämistä.

Saitko tukea opintoihisi?

Niille jotka saivat tukea: Milloin sait sitä?

Jo ennen opintojen alkua

Heti ensimmäisellä viikolla opintojen alettua

Ensimmäisen kuukauden aikana

Ennen ensimmäisen lukukauden loppua

Myöhemmin kuin ensimmäisenä lukukautena

“Lähes kaikki tietotekniikan kandidaton opetus on kerrosvoileipätyylistä: aina 2 tunnin jälkeen vaihdetaan opiskeltavaa asiaa kokonaan. Vasta kun aloin laatia omat lukujärjestykseni VASTOIN suosituksia, keskittyen yhteen aihealueeseen per periodi, aloin oppia tehokkaasti.”

(opiskelija, Suomi)

“Opintojeni keskeytymisen olisi voinut estää ryhmätöiden vähentäminen tai opiskelutovereihin paremmin tutustuminen, jolloin ryhmätyöt olisivat ahdistaneet vähemmän.”

(entinen opiskelija, Suomi).

Kaikille sopiva opintojen suunnittelu

Universal Design for Learning (UDL)

Kaikille sopivan suunnittelun ajatus syntyi arkkitehtuurin piirissä, kun haluttiin painottaa suunnittelua, jossa otetaan huomioon laaja käyttäjäkunta, mukaan luettuna vammaiset. Kaikille sopiva opintojen suunnittelu tähtää siihen, että sitoudutaan tukemaan eri tyyppisiä opiskelijoita riippumatta heidän taustastaan, asemastaan tai toimintarajoitteistaan.

Yleinen väärinkäsitys on, että kaikille sopiva suunnittelu edistäisi "yksi koko sopii kaikille"-tyyppistä ajattelua. Näin ei kuitenkaan ole. Todellisuudessa sillä tarkoitetaan vaihtoehtojen saatavuutta. Oppilaille annetaan useita vaihtoehtoisia tapoja osallistua opetukseen ja erilaisia keinoja todistaa omaa osaamistaan.

Kaikille sopivassa opintojen suunnittelussa suositetaan strategioita, jotka on ennakolta suunniteltu tukemaan erilaisia opintopolkuja sen sijaan, että jälkijättöisesti alettaisiin muuttaa jo olemassaolevia materiaaleja vastaamaan erityisryhmien tarpeita.

Esimerkki ennakoivasta suunnittelusta on se, että kaikille opiskelijoille tarjotaan vaihtoehtoisia tapoja antaa näyttöä osaamisestaan keinoilla, jotka parhaiten vastaavat heidän kommunikaatiokykyjään ja mieltymyksiään. Esimerkki jälkijättöisestä suunnittelusta on se, että olemassaolevien materiaalien ja tenttijärjestelyiden puitteissa tehdään kohtuullisia mukautuksia.

Lähde: Bublitz ym (2015), CAST (2011)

Lisätietoa löydät sivustosta
www.autism-uni.org

Tapauskuvauksia ja hyödyllisiä linkkejä Autism&Uni -projektiin osallistuneista maista

Olemme koonneet tapauskuvauksia autismin kirjoon kuuluvien opiskelijoiden tukemisesta projektiin osallistuneissa maissa. Nämä ovat esimerkkejä hyvistä käytännöistä, esimerkiksi palveluista, joissa organisaatio ylittää joiltain osin huomattavasti parempiin tuloksiin kuin muut samassa maassa.

Suomi

Tapauskuvaus

Omapolku ry / Omavoima –palvelut tuottaa yksilöllistä ohjausta ja valmennusta nuorille ja aikuisille, joilla on neurologisia erityispiirteitä, ja asiakaskunnassa on mukana myös autismin kirjoon kuuluvia korkeakouluopiskelijoita. Palveluissa tuetaan itsenäisen elämän taitoja, arjenhallintaa, opintojen suunnittelua sekä siirtymävaiheista kuten opintolinjan vaihtamisesta selviytymistä.

Organisaatio tarjoaa autismin kirjoa koskevaa tietoa oppilaitoksen työntekijöille, jotka kirjoittavat suosituksia erityisjärjestelyistä (kohdullisista mukautuksista), ja ajaa yksittäisten opiskelijoiden asiaa auttaen heitä saamaan tarpeita vastaavaa tukea, erityisjärjestelyjä ja henkilökohtaisen oppimissuunnitelman.

Toisin kuin monet muut suomalaiset organisaatiot, Omavoima kerää systemaattisesti tietoa kutekin palvelua saavien autismin kirjoon kuuluvien asiakkaiden määristä, kerää palautetta palvelun tuloksellisuudesta käyttäen tähän tarkoitukseen suunniteltua kyselylomaketta, ja järjestää tapaamisia entisten asiakkaiden kanssa seurataksaan heidän hyvinvointiaan. Tämä mahdollistaa sen, että organisaatiolla kertyy tietoa tukitoimien vaikuttavuudesta suoma-

laisessa koulutus- ja palvelujärjestelmässä, ja se voi edetä kohti aidosti näyttöön perustuvaa ammattikäytäntöä. Tämä voisi rohkaista muita organisaatioita kokeilemaan samantyyppisiä palvelumalleja.

Yhteyshenkilö

Heidi Multanen

vastaava ohjaaja, Omavoima-palvelut

www.omavoima.info

Hyödyllisiä linkkejä

1. **Autismi- ja Aspergerliitto ry**
www.autismiliitto.fi
2. **Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa (ESOK)**
www.esok.fi
3. **Kansaneläkelaitos, Oma Väylä –hanke**
www.kela.fi/omavayla
4. **Omapolku ry, Omavoima neuropsykiatriset ohjaus- ja valmennuspalvelut**
www.omapolku.fi/omavoima
5. **Otus - säätiö, Korkeakoulujen saavutettavuus -selvitys 2016**
www.otus.fi/index.php/julkaisut/kaikki-julkaisut

Alankomaat

Tapauskuvaus

Handicap+Studie on Alankomaiden tärkein osaamiskeskus, joka tukee vammaisia opiskelijoita. Organisaatio toimii palvelujen ja informaation tuottajana oppilaitoksille.

Handikap&Studie -keskuksen tavoitteena on mahdollistaa vammaisten opiskelijoiden opiskeleminen heidän valitsemallaan korkeakoulutuksen alueella. Neuvojat auttavat määrittelemään, mikä opiskelijoille on tärkeintä, ja luovat opiskelijan kysymysten pohjalta ehdotuksia tukea ja opiskelua koskevista ratkaisuista.

Organisaation keskeinen palvelumuoto on vaihtoehtoisten, joustavien oppimisreittien tukeminen. Tässä noudatetaan universaalin suunnittelun periaatteita (Universal Design for Learning). Opiskelijat kohdataan yksilöinä. Heidän yksilölliset ominaisuutensa huomioidaan, ja kukin voi seurata itselleen parhaiten soveltuvaa oppimispolkua.

Yhteyshenkilö

Eline Thijssen, Consultant
Nelleke den Boer, Advisor and Trainer
www.handicap-studie.nl

Puola

Tapauskuvaus

Jaś i Małgosia (JiM) tuottaa laadukasta tukea henkilöille, joilla on autismi tai muita vammoja. Organisaatio toteuttaa autismitietoisuutta edistäviä kampanjoita, kouluttaa opettajia ja terapeutteja koko maassa, sekä järjestää tukiryhmiä vanhemmille. JiM Therapy Centre tuottaa palveluja noin tuhannelle nuorelle henkilölle, joilla on autismi ja muita kehityksen häiriöitä. JiM -organisaation palvelut ovat asiakkaille täysin maksuttomia.

JiM on ainutlaatuinen Łódźin alueella, missä on vaikea löytää luotettavia diagnoosipalveluja tai ammatillista tukea opiskelijoille ja heidän perheilleen. Se on asiakkaiden arvostama keskus, joka koordinoi kaikkia näitä palveluja.

Yhteyshenkilö

Marta Charbicka
Director of the Children's Therapy Centre
www.jim.org

Hyödyllisiä linkkejä

1. Handicap+Studie
www.handicap-studie.nl
2. Nederlandse Vereniging voor Autisme
www.autisme.nl
3. STUMASS – Wonen voor studenten met ASS
www.stumass.nl
4. Landelijk Netwerk Autisme
www.landelijknetwerkautisme.nl

Hyödyllisiä linkkejä

1. Fundacja Jaś i Małgosia w Łodzi
www.jim.org/fundacja
2. Fundacja Synapsis w Warszawie synapsis.org.pl
3. Stowarzyszenie Dalej Razem w Zielonej Górze
www.dalejrazem.pl
4. Stowarzyszenie Uczymy się żyć razem w Opolu
www.autyzmopole.pl
5. Navicula - Centrum diagnozy i terapii autyzmu w Łodzi
www.navicula.pl

Espanja

Tapauskuvaus

Autismo Burgos –järjestöllä on oma autismin kirjoon kuuluville opiskelijoille tarkoitettu palveluohjelma, joka tarjoaa kattavan opastuksen. Tähän sisältyy yksityiskohtainen ohjeistus tuen hakemiseen korkeakoulussa, ja tukea ensimmäisen vuoden aikana kaikkien opiskelokokemuksen osa-alueiden käsittelemiseksi. Prosessi käsittää opintoneuvontaa, mukautuksia pääsykokeissa, yhteistyötä korkeakoulujen toimintarajoitteisille opiskelijoille suunnattujen palvelujen kanssa, tiedottamista stipendeistä sekä akateemista tukea.

Opiskelijalle tehdään opintojen alkuvaiheessa yksilöllinen oppimissuunnitelma. Hänelle muun muassa osoitetaan avustaja, tarjotaan tukea päivittäisen työskentelyaikataulun luomiseen, autetaan löytämään oikea apu korkeakoulu-ympäristössä, tuetaan tekemän päätöksiä diagnoosin paljastamisesta opiskelutovereille, ja häntä viedään tutustumiskierroksille kampuksella.

Yhteyshenkilö

María Merino

Psychologist

www.autismoburgos.org

Iso-Britannia

Tapauskuvaus

Sheffieldin yliopisto palkkaa toimintarajoitteisia opiskelijoita vertaisasiantuntijoiksi nimikkeellä 'Disability Champion'. Heille maksetaan siitä, että he puhuvat nykyisille ja tuleville opiskelijoille suunnatuissa koulujen ja yliopiston tapahtumissa tukimuodoista, joita korkeakoulutasolla on tarjolla. He myös tarjoavat siirtymävaiheen tukea uusille autismin kirjoon kuuluville opiskelijoille e-mentorointihankkeen ja yksipäiväisen siirtymätapahtuman puitteissa.

Tämä antaa opiskelijoille mahdollisuuden käsitellä monia kysymyksiä ja huolenaiheita keskustelemalla tämänhetkisten opiskelijoiden (sekä henkilökunnan) kanssa ennen lukukauden alkua. Vaikka kaikki autismin kirjoon kuuluvat opiskelijat eivät ehkä halua viettää aikaa muiden autismin kirjoon kuuluvien kanssa, monien mielestä on hyödyllistä tavata muita, jotka aloittavat opintojaan samaan aikaan. Samoin voi olla hyödyllistä tavata niitä, jotka ovat pidemmällä opinnoissaan ja pärjäävät hyvin, koska näin voi oppia korkeakoulussa selviytymisen ja menestymisen kannalta tärkeitä asioita.

Yhteyshenkilö

Gayle McKay,

Disability Transition Officer

www.sheffield.ac.uk/disability

Hyödyllisiä linkkejä

1. Confederación Autismo España
www.autismo.org.es
2. Federación Autismo Castilla y León
www.autismocastillayleon.com
3. Autismo Burgos
www.autismoburgos.es
4. Asociación Española de Profesionales del Autismo (AETAPI)
www.aetapi.org

Hyödyllisiä linkkejä

1. National Autistic Society
www.autism.org.uk
2. ASD Wales
www.asdinfowales.co.uk
3. Scottish Autism
www.scottishautism.org
4. Autism Northern Ireland
www.autismni.org
5. Autism West Midlands
www.autismwestmidlands.org.uk

Oppaan kirjoittajista

► **Dr Marc Fabri,**
Leeds Beckett
University,
Iso-Britannia

Marc on Autism&Uni –projektin johtaja. Hän on avustavaan teknologiaan erikoistunut luennoitsija ja tutkija. Hänen tutkimuksensa painopisteet ovat osallistavissa suunnittelumenetelmissä, käyttäjäkokemuksen arvioinnissa ja positiivisten käyttäytymismallien omaksumisen tukemisessa.

► **Penny Andrews,**
Leeds Beckett
University,
Iso-Britannia

Penny on Autism&Uni –projektin tutkimusavustaja ja jatko-opiskelija Sheffieldin yliopistossa, missä hän tutkii sosiaalisia verkostoja akateemisessa maailmassa. Hän on myös kirjoittaja, taiteilija, esiintyjä ja pikajuoksija, ja hänellä on kirjastoalan tutkinto. Hän sai autismin kirjon diagnoosin opiskeluaikanaan.

► **Heta Pukki,**
Keskuspuiston
ammattiopisto
Helsinki

Hetan työ Autism&Uni –projektissa on keskittynyt tuloksista tiedottamiseen sekä kulttuuristen viitekehysten ja palvelusysteemien välisten erojen analysointiin. Hänellä on tutkimukset autismin kirjolle suunnatussa erityisopetuksessa sekä biologiassa. Heta on autismin kirjolla ja on toiminut aihepiirin parissa yli kahdeksantoista vuoden ajan kirjoittajana, kääntäjänä, kouluttajana, projektityöntekijänä ja järjestöaktiivina.

Kiitämme seuraavia henkilöitä heidän panoksestaan ja kommentistaan:

Antti Aavikko, Jan-Mikael Fredriksson, Daria Modrzejewska, Amanda Szukalska, Paul Quantock, Natasha Stash, Alejandro Montes García, María Merino, Miguel Lancho, Christian García, Roy Houtkamp, Harriet Cannon, Kate Dean, Kate Myers, Matt Tucker, Danny Gallacher, Steven Chamberlain, Diane McClymont

Autism&Uni (AUTHEW) –projekti sai rahoitusta Euroopan Komissiolta. Tämä julkaisu heijastelee vain kirjoittajien näkemyksiä, eikä Komissio ole vastuussa mistään julkaisun sisältämän informaation mahdollisista käyttötavoista.

Projektikumppanit

Baines, A.D., 2012. Positioning, strategizing, and charming: how students with autism construct identities in relation to disability. *Disability & Society* 27, 547–561. doi:10.1080/09687599.2012.662825

Broek, A. van den, Muskens, M., Winkels, J., 2012. Studeren met een functiebeperking 2012. De relatie tussen studievoortgang, studieuitval en het gebruik van voorzieningen. Eindmeting onderzoek 'Studeren met een functiebeperking'. Onderzoek in opdracht van Ministerie van OCW

Bublitz, D., Wong, V., Donachie, A., Brooks, P.J., Gillespie-Lynch, K. 2015. Applying Universal Design to build supports for college students with autism spectrum disorder, in Roberta V. Nata (Ed.), *Progress in Education*, vol 36, Nova Publishing, 1-24

CAST, 2011. Universal Design for Learning Guidelines version 2.0. Wakefield, MA. Retrieved from <http://www.udlcenter.org/aboutudl/udlguidelines/downloads>

Davidson, J., Henderson, V.L., 2010. "Coming out" on the spectrum: autism, identity and disclosure. *Social & Cultural Geography* 11, 155–170. doi:10.1080/14649360903525240

HESA, 2013. Table 14 - First year UK domiciled HE students by level of study, sex, mode of study and disability 2012/13.

Huws, J.C., Jones, R.S.P., 2008. Diagnosis, disclosure, and having autism: An interpretative phenomenological analysis of the perceptions of young people with autism. *Journal of Intellectual and Developmental Disability* 33, 99–107. doi:10.1080/13668250802010394

Kenny, L., Hattersley, C., Molins B., Buckley, B., Povey, C., Pellicano, E., 2015. How Should We Describe Autism? Perspectives from the UK Autism Community. IMFAR conference, Salt Lake City, US

Madriaga, M., 2010. "I avoid pubs and the student union like the plague": Students with Asperger Syndrome and their negotiation of university spaces. *Children's Geographies* 8, 39–50. doi:10.1080/14733280903500166

Morris, C., 2011. The Aspect project: Working together to enhance the learning experiences of students with Asperger syndrome at the University of Brighton, in: *Partnerships: Articles from the Learning and Teaching Conference 2010*. University of Brighton Press.

Ratcliffe, R., 2014. Helping students with Asperger's prepare for university life. *The Guardian*, UK, <http://www.theguardian.com/education/2014/sep/09/students-aspergers-ready-university-life>

The NHS Information Centre, Community and Mental Health Team, Brugha, T. et al, 2012. Estimating the prevalence of autism spectrum conditions in adults: extending the 2007 Adult Psychiatric Morbidity Survey. Leeds: NHS Information Centre for Health and Social Care

Tobajas, F., De Armas, V., Cabello, M.D., Grijalvo, F., 2014. Supporting students with special needs at university through peer mentoring, in: *Global Engineering Education Conference (EDUCON), 2014 IEEE*. IEEE, pp. 701–705.

“Keskeytin opintoni ensimmäisessä yliopistossani. En pystynyt saamaan selvää, missä minun piti olla tai mitä minulta odotettiin. Sosiaalisesti tilanne oli hyvin vaikea, eikä minulla ollut ystäviä, ainoastaan paljon ihmisiä, jotka käyttivät minua hyväkseen. Olin todella suurissa vaikeuksissa, ja lopulta kärsin vakavan psyykkisen romahduksen.

En ollut silloin valmis yliopistoon. En pystynyt elämään itsenäisesti altistumatta vaaroille. Se oli kauheaa, vaikka olenkin hyvin älykäs, tilanteen vaatimat sosiaaliset ja organisointitaidot eivät olleet kykyjeni rajoissa.

Toinen yritykseni opiskella onnistui paljon paremmin. Suoritin tutkintoni pikavauhtia kahdessa vuodessa, ja eräs poikkeuksellinen henkilö osoitti minulle, mitä todellinen ystävyys oli, ensimmäistä kertaa elämässäni.”

(entinen opiskelija, Iso-Britannia)

Lisätietoa löydät sivustosta
www.autism-uni.org

autism&uni

Autismi&Uni (AUTHEW) -projekti on saanut rahoitusta Euroopan Komissiolta. Tämä julkaisu heijastelee vain kirjoittajien näkemyksiä, eikä Komissio ole vastuussa mistään sen sisältämän informaation mahdollisista käyttötavoista.

Rahoituspäätöksen viite 539031-LLP-1-2013-1-UK-ERASMUS-ESIN